

Аналіз організаційно-методичних особливостей професійної підготовки педагогічних працівників ЗВО

Назарчук Олександр Миколайович¹, Салига Наталія Миколаївна²,
Височан Леся Михайлівна³, Єфімов Дмитро Володимирович⁴

Опубліковано	Секція	УДК
03.04.2023	Освіта/Педагогіка	378.147

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7813524>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Через пандемію COVID-19 та повномасштабну війну заклади вищої освіти перейшли на дистанційний формат навчання з метою забезпечення безперервності освіти, створення безпечного та комфортного навчального середовища. Впровадження дистанційного навчання в професійну діяльність викладачів спричинило низку проблем, що пов'язані з неготовністю використовувати нові цифрові методи викладання. Проаналізовано організаційно-методичні особливості професійної підготовки педагогічних працівників з метою покращення навчально-виховного процесу в умовах дистанційної освіти. Розглянуто формат дистанційного навчання як різновид здобуття сучасної освіти. Визначено методи та способи, що сприяють активізації навчального процесу. Досліджено європейські підходи до організації навчально-виховного процесу педагогічними працівниками під час дистанційного навчання. Доведено ефективність побудови індивідуального стилю педагогічної діяльності викладачів.

Ключові слова: навчально-виховний процес, викладач, дистанційне навчання, професійні компетентності.

Analysis of organizational and methodological features of professional training of pedagogical workers of higher education institutions

Annotation. The professional training of HEIs' pedagogue staff must meet the modern needs of students and be promptly adjusted in line with current political, economic, and

¹ кандидат історичних наук, директор, Інститут стратегічного проектування, 04213, Україна, м. Київ, просп. Володимира Івасюка, 53 Б, доцент кафедри політичних технологій, юридичний інститут, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 04050, Україна, м. Київ, вул. Юрія Ілленка, 81, <https://orcid.org/0000-0002-2616-6020>

² кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра педагогіки та освітнього менеджменту ім. Б. Ступарика, педагогічний факультет, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 76018, Україна, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57, <https://orcid.org/0000-0003-0541-4424>

³ доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової освіти, педагогічний факультет, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 76018, Україна, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57 <https://orcid.org/0000-0002-8978-5005>

⁴ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики викладання, факультет романо-германських мов, Горлівський інститут іноземних мов Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет», 84511, Україна, Донецька область, м. Бахмут, вул. Василя Першина, 24, <https://orcid.org/0000-0001-6317-5287>

cultural changes in Ukraine. Due to the COVID-19 pandemic and the full-scale war, higher education institutions have switched to a distance learning format to create continuous education and a safe and comfortable learning environment. The process of introducing distance learning into the professional activities of teachers has caused a number of problems related to the pedagogical unwillingness to use new digital methods and innovations. The purpose of the study was to analyze the organizational and methodological features of the professional training of HEI teachers in order to improve the educational process in distance education. The study used general scientific methods of cognition and scientific and pedagogical methods. The format of distance learning as a type of modern education is analyzed. Effective methods and ways to enhance the learning process are identified. The European approaches to the organization of the educational process by the pedagogue staff of higher education institutions in distance learning are studied. The effectiveness of building an individual style of pedagogical activity for teachers is proven. Accordingly, the conclusion was made that it is necessary to update and correct the organizational and methodological features of professional training of university teachers in distance learning. The professional training of teachers should include such means that combine traditional teaching methods with flexible (innovative) ones. Such synergy indicates the high pedagogical skills of the teacher. The results of the study can be used practically in updating the programs for the professional training of university teachers.

Keywords: educational process, pedagogue, distance learning, professional competences.

Вступ

Сучасні кризові явища, зокрема пандемія COVID-19 та введення воєнного стану, зумовили реформування вищої освіти. Навчання в онлайн-режимі вимагає від педагогічних працівників закладів вищої освіти (ЗВО) здобуття нових компетенцій для збереження якісної освіти. Відповідно до цього, постає потреба оновлення навчальних програм, зміни організаційно-методичного інструментарію. Педагог має постійно підвищувати свою кваліфікацію, щоби відповідати вимогам часу, шукати та використовувати нові інноваційні, інтерактивні методи в навчально-виховному процесі. Це потрібно для того, щоб педагогічний працівник професійно розвивався та мав змогу всебічно і творчо навчати студентів. Однак не всі педагогічні працівники можуть адаптуватися до сучасних потреб студентів. Це зумовлено різними професійною підготовкою, стажем, здатністю сприймати та опрацьовувати інформацію. Тому викладачі навчаються та здобувають компетенції по-різному. Важливим питанням є формування синергії традиційних та інноваційних компетенцій, що відповідають соціокультурному розвитку педагогічної майстерності.

Окрім цього, прагнення інтеграції України до Європейського Союзу висуває високі вимоги до рівня професійної підготовки педагогічних працівників. Упродовж останніх двох десятиліть увагу науковців, які займаються проблемами вищої освіти, привертають професійні компетенції викладачів, що ґрунтуються на вміннях використовувати інноваційні методи та продукувати нові ідеї на всіх рівнях функціонування освітньої системи.

Питання професійної підготовки педагогічних працівників як ключової складової розвитку освіти вивчали А. Девадзе та ін. [10]. Науковці наголошували на використанні інноваційних інструментів під час розроблення освітніх стратегій з метою створення трансформаційної освіти, що здатна протистояти кризовим явищам. У цьому дослідженні було класифіковано за п'ятьма кластерами поняття «освіта майбутнього» в контексті зміни змісту та форми освітнього процесу. Зокрема: глобалізація впливає на відкритість освітнього середовища; інформація та комунікація допомагають якісно

передавати зміст освіти; діджиталізація дає змогу перейти на дистанційний формат навчання; практико-орієнтований підхід забезпечує ефективний навчально-виховний процес; гуманізм сприяє збереженню морально-етичних норм під час навчання. Визначено, що основними характеристиками освіти майбутнього є утвердження моделі, за якої здобуті знання будуть корисними під час розв'язання економічних питань; інтернаціоналізація освіти; динамізм. Відповідно до цього, у системі освіти проблеми мають розв'язуватися за допомогою актуальних механізмів, що відповідають зазначеним умовам суспільства. Рушійною силою в цьому процесі є педагогічні працівники, які мають постійно розвивати свої професійні якості та навички [10].

Підтвердженням цієї тези є праця Н. Рідей [13], яка проаналізувала професійні компетенції майбутнього педагога. На думку авторки, проблема полягає в тому, що не всі педагоги володіють актуальними компетенціями в контексті розвитку віртуальної освіти. Тому виникає необхідність поєднання в діяльності викладачів традиційних та інноваційних навичок, що становлять майстерність педагога. Авторка наголошує на розвитку основної компетенції майбутнього педагога – оволодінні інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ), за якою він має пройти етапи інформаційно-цифрової обізнаності, інформаційно-цифрової активності та інформаційно-цифрової творчості. Професійна підготовка педагогічного працівника має бути динамічною, відповідати умовам розвитку турбулентного суспільства та включати такі три складники: інформативність, комунікативність, використання ІКТ. Зазначимо, що потрібно враховувати тенденції розвитку освіти та підвищення кваліфікації педагогічних працівників у європейській спільноті з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці [13].

А. Бойко [6] розглянула можливості інтеграції неформальної освіти України в європейський освітній простір. Авторка дослідила наукові розвідки та нормативно-правові документи з метою визначення основних складників європейської освіти. Проаналізувала організацію навчально-виховного процесу в закладах позашкільної освіти під час повномасштабної війни. Основними навичками у студентів, які мають допомогти сформувати педагогічні працівники, є: критичне мислення, конструктивне керування своїми емоціями, оцінка ризиків та ухвалення рішень. А. Бойко зауважила, що в європейському освітньому середовищі активніше розвиваються «soft skills», аніж «hard skills». Педагогічні працівники повинні постійно оновлювати організаційно-методичні умови навчально-виховного процесу, щоб мати змогу розвиватись і ефективно працювати в закладах вищої освіти.

Наукова новизна нашого дослідження полягає в комплексному аналізі організаційно-методичних особливостей дистанційного навчання, які висувають певні вимоги до підготовки педагогічного працівника.

Мета статті – вивчення організаційно-методичних особливостей та засобів професійної підготовки педагогічних працівників ЗВО. Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких завдань: 1) дослідити формат дистанційного навчання як різновид здобуття сучасної освіти; 2) проаналізувати дієві методи та способи, що сприяють активізації навчального процесу; 3) вивчити європейські підходи щодо організації навчально-виховного процесу педагогічними працівниками ЗВО під час дистанційного навчання; 4) дослідити ефективність побудови індивідуального стилю педагогічних працівників.

Результати

Професійну культуру педагогічного працівника формує його методологічна підготовленість. Це особливий процес освітньої діяльності, за якого педагог самостійно визначає мету вивчення дисципліни, ключові характеристики відбору й організації

змісту освіти, створює моделі, форми навчально-виховного процесу, що зумовлюють формування та розвиток особистісних якостей студента. Нині педагогічний працівник – це не вузькоспеціалізований фахівець зі свого навчального предмету. Основне завдання педагога – здобути компетенції, а не кваліфікацію. В освітньому середовищі процес пізнання відбувається через міждисциплінарний підхід. Тому викладач має оновлювати дидактичні та методичні засоби з урахуванням напрацювань з філософії науки, синергетики, логіки, менеджменту, комунікації. Такий підхід сприятиме підвищенню ефективності навчально-виховного процесу з мінімальними витратами ресурсів. Однак для цього необхідно реформувати зміст освіти, підсиливши гуманістичний складник і орієнтацію на особистісний розвиток.

Пандемія COVID-19 та воєнний стан зумовили перехід освітнього середовища на дистанційне навчання. Це активізувало використання віртуальних платформ, опанування нових способів зв'язку, формування інших способів взаємодії студента й викладача, які застосовують інноваційні, інтерактивні методи в представленні своєї діяльності. Важливою компетенцією педагогічного працівника стала цифрова грамотність. Однак організаційно-методичною особливістю професійної підготовки є те, що не всі викладачі можуть швидко адаптуватись до сучасних вимог освіти. За результатами опитування [16], у якому взяло участь 4859 респондентів, 67 % опитуваних не мали досвіду проведення дистанційного навчання; 25 % мали незначний досвід; 6 % професійно використовували дистанційне навчання; 2 % респондентів не перейшли на дистанційний формат. У дослідженні С. Хосні та ін. [11], у якому було опитано 217 викладачів, за допомогою факторного аналізу отримано результати за такими категоріями: 1) навички дистанційного навчання та розробка курсів; 2) цифрова комунікація; 3) базові навички роботи з комп'ютером; 4) просунутий рівень роботи з комп'ютером; 5) використання систем управління навчанням. За результатами дослідження встановлено, що найвищі бали були в категорії 3, а найнижчі в категоріях 1 і 5.

Принципи методичної роботи педагога полягають у доступності, актуальності, всебічності, комплексності, науковості, системності, практичній спрямованості навчання. Формат дистанційного навчання передбачає створення електронного курсу. За даними [16], проблемою було створення занять та заповнення курсів онлайн (55 %), також важко оцінювати активність студентів в електронному журналі (25 %). В. Кухаренко [1] зазначає, що лише 20 % викладачів готові створювати дистанційні курси. У педагогічних працівників немає знань щодо грамотної структури електронного курсу. Проблема полягає в тому, що матеріал дисципліни організовується так само, як у разі очного навчання. Тобто спочатку проводяться лекції, практичні/семінари, самостійні роботи тощо, а потім формується результат, і, можливо, студент отримає ті компетенції, що визначені в освітній програмі дисципліни. Однак під час дистанційного навчання педагог має орієнтуватися не на процес навчання, а на очікуваний результат. Від компетентності, яку прагне сформувати викладач у студентів, залежить добір матеріалів.

Основною платформою для створення дистанційних курсів у ЗВО є система Moodle. Проблема наповнення курсів полягає в тому, що вони здебільшого перенасичені теоретичними матеріалами, нормативно-правовими документами. Дизайн електронного курсу передбачає наявність інформаційної частини, графічного матеріалу, презентацій, відео, подкастів, імерсивних технологій. С. Наместюк [12] наголошувала на використанні імерсивних технологій у педагогічній практиці. Імерсивна технологія – це поєднання віртуального з реальністю, що дає змогу студентові природно взаємодіяти зі змішаною реальністю та включати два типи реальності: доповнену й віртуальну [12]. Тому в професійну підготовку педагогічних

працівників доцільно включити навчання програмам із віртуальної реальності: Google Expeditions, Labster, HistoryMaker VR тощо.

Отже, організаційно-методичною основою ефективного дистанційного навчання є планування навчально-виховної діяльності, інформаційний супровід, впровадження інноваційних технологій та методичне роз'яснення студентам щодо їх використання, моніторинг освітніх тенденцій в Україні, Європі та світі, вивчення потреб та запитів студентів.

Діяльність педагогічних працівників – це циклічний процес, що складається із взаємозв'язку внутрішньої та зовнішньої мотивації, мети, завдань, змісту, методів, форм, результатів і рефлексії. Відповідно до цього, організаційно-методичною особливістю професійної підготовки педагогічних працівників є корегування навчально-виховної діяльності згідно з сучасними соціокультурними умовами розвитку суспільства; використання найбільш ефективних методів та методик, що відповідають реаліям сьогодення.

Для того щоб активізувати студентів, необхідно застосовувати людиноцентристський підхід у навчальному процесі. Студент – це головний суб'єкт навчально-виховного процесу. За такого підходу студент – цілісна особистість, яка прагне реалізувати себе через творчу діяльність. Основними категоріями розвитку особистості є саморозвиток, самоствердження, навчання гармонійного, високоморального, духовно-культурного індивіда, здатного будувати збалансовані міжособистісні стосунки.

Група студентів – унікальна спільнота, яка має різні міжособистісні відносини. Завдання педагогічного працівника на початковому етапі взаємодії з групою – забезпечити рівні права та можливості всіх учасників навчального процесу. У майбутньому це забезпечить ефективну комунікацію та продуктивне навчання. В умовах дистанційного навчання застосовуються синхронний і асинхронний режими. Більшість викладачів проводять синхронне навчання, тобто в реальному часі відбувається взаємодія між викладачем та студентами за допомогою програм Zoom або Google Meet. Менше часу виділено на асинхронні заняття, тобто на самостійне навчання, що контролюється викладачем за допомогою месенджерів, електронної пошти.

В умовах наслідків пандемії COVID-19 і повномасштабної війни викладачам варто переглянути власне навантаження та більше годин відвести на асинхронне навчання. Однак варто залишити й синхронні заняття, на яких педагог більше уваги приділить психоемоційному стану студентів, консультаціям, дискусіям. Тому вдалою формою проведення дистанційного навчання є змішана. Це особливо важливо для магістрантів та аспірантів, які працюють. В умовах змішаного навчання студентам легше планувати виконання навчальних завдань та ефективно опрацьовувати матеріал за індивідуальним графіком.

Науковці К. Стоян та ін. [15], які дослідили переваги онлайн-навчання з погляду студентів, визначили, що ефективними методами активізації навчально-виховного процесу є психолого-педагогічне тестування (тести, вікторини) та бесіда. Студенти зазначали, що, використовуючи метод бесіди, можливо обговорити питання з багатьма людьми, оцінити різні точки зору та ухвалити рішення [15]. Ще одним науково-педагогічним методом, що дає змогу включити студента в навчально-виховний процес, є анкетування. Однак анкета має бути спрямована на виявлення потреб і запитів студентів під час навчального процесу з метою покращення їхньої діяльності.

До дієвих способів, які варто використовувати педагогічним працівникам під час дистанційного навчання, належать: творчий проєкт, групова робота (до 5 осіб), соціальний експеримент, створення кейсів, стартапів [9]. За результатами опитування

[9], важливими інформаційними матеріалами, що пробуджують інтерес до предмету, є відеолекції, у яких викладач коротко пояснює основні проблемні питання теми, та анімовні презентації. Також автори зазначають, що основним способами з'ясування питань під час дистанційного навчання є: прямі запитання, які студенти можуть поставити викладачеві під час онлайн-лекцій (43,2 % респондентів підтримали такий варіант); обговорення питань на дискусійному форумі, запровадженому в межах електронного курсу, де студенти в ході диспуту можуть прийти до спільного бачення (25,5 %); використання інформаційних матеріалів із додатковими методичними роз'ясненнями викладача (31,3 %) [9]. Тому організаційно-методичною особливістю професійної підготовки педагогічних працівників ЗВО є вміння створити комфортне електронне середовище, у якому кожен учасник буде розуміти свої можливості та переваги.

Отже, ефективність навчального-виховного процесу в межах функціонування електронного курсу залежить від використання певного інструментарію та методів. Для того щоб електронний курс був цікавим для студентів, потрібно залучати їх до створення курсу, що разом з іншими інноваційними методами навчання розвиватиме критичне мислення та творчість студентів. Тож організаційно-методичною особливістю професійної підготовки педагогічного працівника є навчання менеджменту, що включає циклічне повторення таких компонентів: аналіз → проєктування → інноваційні, інтерактивні технології → контроль.

Інтеграційні процеси в Україні зумовлюють вивчення досвіду Європейського Союзу щодо реформування системи освіти. Ефективне дистанційне навчання у вищих закладах освіти дружніх країн допоможе з'ясувати багато актуальних тем, що пов'язані з майбутніми викликами у сфері освіти в умовах зміни поведінкових, особистісних, світоглядних моделей поколінь та інноваційних трансформацій ринку праці. Система дистанційного навчання має забезпечувати безбар'єрну освіту та створювати безпечне навчальне середовище в умовах воєнного стану. Фізичний простір, у якому є все необхідне для захисту, важливий для безпечного навчального середовища, однак не менш цінними є академічні досягнення, дотримання високих стандартів, сприяння позитивним стосункам між викладачем та студентами. Неабияке значення має також розв'язання конфліктних ситуацій і запобігання насильству. Відповідно до цього, педагогічному працівникові потрібно стежити за психологічною безпекою студентів, що впливає на їхню навчальну діяльність.

У цьому контексті організаційно-методичною особливістю професійної підготовки педагогічного працівника є розвиток валеологічної компетентності. Валеологічна культура – це практична діяльність, за допомогою якої особистість формує, зберігає та зміцнює здоров'я на фізичному, психологічному, духовному та соціальному рівнях. Система освіти в Україні будується на засадах перспективності та системності навчання і виховання. Поступово враховуються різні аспекти розвитку особистості, особливо ціннісні. Водночас сучасна педагогіка спрямовує викладачів на моніторинг та застосування різних форм організації життєдіяльності студентів, способів, методик, за допомогою яких навчають усвідомлено використовувати здоров'язберезувальну інформацію щодня. Розвиток валеологічної культури вимагає нової професійної підготовки педагогічного працівника ЗВО, який зможе сформувати у студентів навички здоров'язберезувальної поведінки, дбайливого ставлення до власного здоров'я. В. Велегурін та ін. [17] проаналізували динаміку ціннісної спрямованості та мотивації валеологічної діяльності студентів та надали рекомендації щодо розвитку валеологічної культури. Під час проведення експерименту [17] було встановлено позитивні зміни у їхньому ставленні до валеологічної культури, ціннісних установок, мотивації до збереження власного здоров'я, формування здорового способу

життя. Рефлексія у студентів була досягнута за допомогою відтворення рефлексивних ситуацій у навчанні, мисленні, комунікації. На важливості здорового способу життя наголошував Х. Шавель [4], який проаналізував аспекти харчування студентів. У цьому дослідженні науковець провів експеримент щодо визначення кількості студентів, які вживають енергетичні напої, та інформованості про їхній вплив. Результати дослідження показали, що багато студентів вживають енергетичні напої. Водночас зазначався їх негативний вплив на здоров'я. Зважаючи на це, необхідний розвиток валеологічної компетентності викладачів, щоб вони могли пояснити студентам наслідки нездорового способу життя.

Розвинута валеологічна культура у викладачів та студентів сприяє продуктивній навчально-виховній діяльності. Під час дистанційного навчання з використанням європейських інноваційних методів важливою тенденцією є підтримка ініціативи, творчості, активної навчальної позиції. Тому викладачам варто розвивати педагогічну креативність, що дасть змогу студентам генерувати нові ідеї; сприятиме автономії та свободі дій, розв'язанню проблем, прийняттю ризиків; зробить інтерактивні форми взаємодії викладача та студентів звичною практикою [8]. М. Барахас та ін. [5] зазначають, що поєднання креативності та цифрових технологій є базовим для розвитку та досягнення успіху в сучасному суспільстві. Саме ці два складники стають важливими чинниками розвитку позитивних освітніх тенденцій.

Педагогічну креативність у навчально-виховному процесі можна реалізувати через такі підходи: 1) процесно-орієнтований; 2) персонально-орієнтований; 3) підходи, що орієнтовані на ЗМІ; 4) підходи, що орієнтовані на продукт. Серед цифрових інструментів, які можна використовувати під час реалізації творчої педагогічної діяльності, авторка [5] виділяє маніпулятивні технології, освітню роботехніку, навички програмування. Окрім цього, ще однією тенденцією в розвитку європейської освіти є вальдорфська педагогіка. Це гуманістична система, що підтримує розвиток особистості в багатьох напрямках. Результати дослідження [14] показують, що студенти вальдорфської школи мають великий інтерес до навчання та наукової діяльності. Тож саморозвиток педагогічного працівника в багатьох сферах є ще однією організаційно-методичною особливістю професійної підготовки.

Підсумовуючи огляд європейського досвіду реформування освіти, зауважимо, що основними тенденціями в розвитку європейської освіти є створення безпечного навчального середовища, розвиток валеологічного підходу та творчої педагогіки.

Важливим організаційно-методичним складником професійної підготовки педагогічних працівників є створення індивідуального стилю. У студентів під час взаємодії з викладачем діє «чотири кошки вражень», що формують ставлення до педагога. «Чотири кошки вражень» охоплюють: 1) візуальний, 2) аудіальний, 3) змістовий, 4) енергетичний складники. Аналізуючи візуальний складник, студенти оцінюють зовнішній вигляд викладача. Оцінюючи аудіальний компонент, студенти звертають увагу на голос, дикцію. Тому викладач має добре володіти мовою, вимовляти всі звуки чітко й правильно. Привабливим вважається низький тембр голосу, який звучить із груднини. Після того як встановлено контакт на базовому рівні, потрібно подбати про змістову частину. Навчальний предмет може бути цікавим за своєю природою, але якщо його неправильно пояснити, то захоплення у студентів може не виникнути. Тож викладачеві потрібно продумати індивідуальний навчальний план із використанням різних інтерактивних, інноваційних, цифрових засобів, щоб студенти були постійно залучені в процес. Окрім цього, навчальний матеріал краще запам'ятовується, якщо викладач для пояснення певної теми може навести історію з життя. Енергетичний складник є не менш важливим, оскільки позитивно налаштовані викладачі з гарним настроєм, дружньою та життєрадісною позицією будуть

приваблювати студентів. Дієвим психологічним механізмом, що впливає на розвиток особистості, є гумор [2]. М. Л. Смульсон та ін. у монографії [2] зазначали, що саме використання гумору може підвищити мотивацію студентів до навчання. А вміння розвивати мотивацію є однією з організаційно-методичних особливостей професійної підготовки педагогічна працівника. Отже, індивідуальний стиль викладача – позиціонування його як спеціаліста з відмінними манерами, засобами, які він використовує під час здійснення навчально-виховної діяльності. В умовах розвитку дистанційної освіти консервативний стиль педагогічних працівників має бути замінений на гнучкий.

Основні чинники, що впливають на формування індивідуального стилю викладача, представлено на рисунку 1.

Рис. 1. Чинники, що впливають на розвиток індивідуального стилю під час здійснення педагогічної діяльності

Джерело: розроблено авторами на основі [7].

Для того щоб сформувати індивідуальний стиль, необхідно створити організаційно-методичні умови професійної підготовки педагогічних працівників ЗВО. Насамперед потрібно звернути увагу на пізнавальний зміст, операційну, ціннісно-мотиваційну діяльність. Доцільно також стимулювати педагогічний колектив розвивати власний потенціал у навчально-виховному процесі з метою досягнення

успіху в подальшій професійній діяльності. Під час професійної підготовки важливо узгодити індивідуальні потреби викладачів, навчально-професійні інтереси студентів із запитами сучасної системи освіти та ринку праці. Формуванню індивідуального стилю педагогічної діяльності сприяє цілеспрямована самореалізація особистості майбутнього викладача на основі самовизначення, саморозвитку [7].

Окрім цього, важливо під час професійної підготовки викладачів ввести спеціальні курси, що поглиблюють уявлення про механізм розвитку індивідуального стилю педагогічної діяльності та підходи до нього. Доцільно також розробити критерії діагностики та корекції стану сформованості індивідуального стилю професійної діяльності. На формування індивідуального стилю викладання на поглибленому рівні впливає участь студентів у професійній діяльності в процесі професійної підготовки.

Тому під час вироблення індивідуального стилю в контексті професійної підготовки викладачам потрібно надати можливість самостійної роботи, вільного вибору стратегій, методів і механізмів здійснення особистісно-професійного планування діяльності та професійного самовдосконалення. У закладах вищої освіти необхідно розробити та впровадити освітні програми й алгоритми розвитку індивідуальних стилів діяльності. Використання кейсів і творчих завдань може поступово ускладнюватись упродовж педагогічної практики. Налагоджене освітнє середовище буде сприяти використанню різноманітних форм організації самостійної роботи з метою розвитку творчих навичок студентів.

Нині розрізняють 4 стратегії педагогічного стилю: емоційно-імпровізаційний, емоційно-методичний, інтелектуально-імпровізаційний та інтелектуально-методичний стиль. Переваги та недоліки кожного з них представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Переваги та недоліки стилів педагогічної діяльності

Стиль	Переваги	Недоліки
Емоційно-імпровізаційний	1) висока теоретична та практична підготовка; 2) яскраво виражені емоції; 3) високий рівень встановлення контакту зі студентами; 4) вміння зацікавити аудиторію; 5) використання різних форм та способів викладання під час навчально-виховного процесу; 6) дуже добре розвинуті навички організації та контролю групової роботи; 7) вміння створювати комфортне психологічне середовище в групі	1) на основі отриманих знань не встигають сформуватись практичні навички через недостатню увагу викладача до засвоєння навчального матеріалу студентами; 2) мала кількість залучених інструментів, для перевірки здобутих знань та ступеню засвоєння навчального матеріалу; 3) висока самооцінка, прагнення сподобатись аудиторії; 4) підвищена емоційність та чутливість
Емоційно-методичний	1) висока теоретична та практична підготовка; 2) вміння встановити контакт і комунікацію; 3) високий рівень	1) періодично завищена самооцінка; 2) час від часу демонстративна поведінка; 3) високий рівень

	<p>організаційно-методичної підготовленості;</p> <p>4) розвинута навичка цікаво викладати дисципліну;</p> <p>5) уміння комбінувати різноманітні форми та методи навчання;</p> <p>6) уміння зацікавити та активізувати навчально-виховний процес у студентів;</p> <p>7) студенти мають міцне теоретичне підґрунтя, яке поєднують з активною пізнавальною діяльністю</p>	<p>чутливості до зовнішніх чинників;</p> <p>4) викладач залежний від ситуацій, що трапляються на заняттях, настрою студентів та їхньої здатності взаємодіяти</p>
Інтелектуально-імпровізаційний	<p>1) висока теоретична та практична підготовка;</p> <p>2) вміння встановити контакт та комунікацію;</p> <p>3) психологічна проникливість;</p> <p>4) самовимогливість та вимогливість до інших;</p> <p>5) вміння пояснити навчальний матеріал доступно та цікаво;</p> <p>6) уважне ставлення до навчальних результатів усіх студентів;</p> <p>7) адекватна самооцінка;</p> <p>8) вміння стримано, без зайвої емоційності вести викладацьку діяльність;</p> <p>9) у студентів інтерес до дисципліни поєднується з міцними знаннями та розвиненими навичками практичної діяльності</p>	<p>1) мала кількість залучених форм і методів викладання та недостатнє їх комбінування у навчально-виховному процесі;</p> <p>2) порушення дисципліни на заняттях через невміння викладача тримати увагу студентів;</p> <p>3) через відсутність відчуття часу, нездатність організувати навчальний процес на заняттях дехто із студентів може занадто довго відповідати на питання</p>
Інтелектуально-методичний	<p>1) високий рівень організаційно-методичної професійної підготовки (наукові знання постійно розширюються, поглиблюються, закріплюються; застосовуються різні форми контролю);</p> <p>2) уважне ставлення до всіх студентів незалежно від їхньої підготовки;</p>	<p>1) викладач не може постійно підтримувати зацікавленість студентів, інтерес до дисципліни то зростає, то згасає;</p> <p>2) використання лише традиційних методів і способів навчання;</p> <p>3) викладач дає студентам уже готові знання, не залучаючи їх у мисленнєвий процес.</p>

	3) високі вимоги щодо теоретичної та практичної підготовки студентів	Студенти є слухачами, а не активними учасниками, які можуть генерувати нові ідеї та знання; 4) емоційна нестабільність у стосунках між викладачем та студентами; 5) невміння викладача використовувати різні психологічні механізми, щоб створити позитивну атмосферу в групі
--	--	---

Джерело: розроблено авторами на основі [3].

Проте в умовах змін у суспільстві обирати якийсь один стиль із наведених вище не доцільно. Рекомендуємо створити індивідуальний стиль викладання на основі усталених педагогічних стилів.

Отже, створення індивідуального педагогічного стилю діяльності у ЗВО передбачає врахування особливостей професійної підготовки педагогічних працівників. Формування внутрішньої та зовнішньої мотивації студентів забезпечує позитивне ставлення до формування індивідуального стилю професійної діяльності в процесі педагогічної практики, впливає на їхню ініціативність, цілеспрямованість і наполегливість у засвоєнні теоретичних знань і здобутті практичних навичок.

Викладачам необхідно удосконалювати зміст професійної підготовки, враховуючи індивідуальність своєї діяльності. Важливо забезпечувати цілісність змісту, що формує стиль індивідуальної професійної діяльності, зокрема: усвідомлення значущості особистого професійного стилю; знання стилів, їх видів і складників, механізмів реалізації та оновлення. Це, також сприяє формуванню вміння застосовувати здобуті знання під час успішного виконання завдань в управлінській діяльності. Констатовано, що використання інноваційних технологій і методик у процесі професійної підготовки сприяє розкриттю особистісних якостей, розвитку способів пізнавально-творчої діяльності та збереженню здоров'я викладачів.

Розробка та реалізація комплексних ситуативно-пошукових завдань може поступово сформувати індивідуальний стиль професійної діяльності педагогічних працівників, розвинути їхнє нестандартне та креативне мислення, сприяти індивідуальному саморозвитку. Педагогічна діяльність із залученням оригінального методичного інструментарію, організація фізкультурно-оздоровчого, спортивно-масового та здоров'язбережувального процесу в закладах вищої освіти забезпечить удосконалення системи вищої освіти.

Висновки

В умовах наслідків пандемії COVID-19 та воєнного стану дистанційне навчання стало пріоритетним форматом здобуття знань, а процес євроінтеграції України посилює розвиток цифрової освіти. Відтак постала проблема професійної підготовки педагогічних працівників під час введення дистанційного навчання. Дистанційне навчання вимагає від викладача не тільки педагогічної майстерності, а й використання практичної інформації, реалізації комунікативних навичок. Не всі педагогічні працівники володіють сучасними компетенціями, зокрема цифровими навичками та

валеологічною культурою. Потрібно працювати над підвищенням кваліфікації викладачів у галузі не лише педагогіки, а й інформаційно-комунікаційних технологій.

Використання дієвих методів та методик навчання в умовах дистанційної освіти – особливо актуальне питання, оскільки традиційні методики вже не можуть повною мірою задовольнити вимоги сучасної системи освіти та запити суспільства. Монотонна подача навчального матеріалу сприймається важко, тому педагогічний працівник має знайти спосіб активізувати студентів і викликати в них зацікавленість. Інтерес до дисципліни варто пробуджувати через творчий підхід, використання різноманітних інтерактивних, інноваційних засобів. Творчий підхід до навчально-виховної діяльності забезпечить засвоєння предметних і соціальних навичок, розвине професійну та соціальну компетентність педагогічного працівника, що відповідає вимогам часу.

Зважаючи на європейські тенденції в системі освіти, важливо розвивати у викладачів та студентів навички «soft skills», що допомагають швидко адаптуватися до сучасних обставин. Окрім цього, важливим завданням педагога залишається формування безпечного, комфортного навчального середовища та здоров'язбережувальної поведінки студентів.

Щоб мати можливість впливати на навчально-виховний процес, педагогічному працівнику потрібно сформувати індивідуальний стиль, що базується на різноманітних якостях особистості. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності має враховувати власні особливості пошуку та обробки інформації, конструювання знань і навчання кожного викладача. У педагогічній практиці існує чотири стилі викладацької діяльності, але їх не можна вважати універсальними. Тому проблема вироблення індивідуального стилю педагогічних працівників завжди актуальна.

Перспективами подальших досліджень є глибоке вивчення структури індивідуального стилю педагогічної діяльності та створення моделі змін цієї структури на різних етапах освітнього процесу. Дослідження в цьому напрямі дадуть змогу розробити нові освітні технології з урахуванням індивідуального стилю педагогічних працівників.

Список використаних джерел

1. Кухаренко В. М. Типові помилки розробників дистанційного курсу. 2023. URL: <https://2019.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=43> (дата звернення 29.02.2023).
2. Психологічні механізми становлення суб'єктності дорослих у віртуальному просторі : монографія / М. Л. Смульсон та ін.; за ред. М. Л. Смульсон. Київ–Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2021. 180 с.
3. Ткаченко О. А. Проблема формування ефективного індивідуального стилю педагогічної діяльності в проектній парадигмі. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*. 2022. Т. 8. С. 117–127. DOI: <https://doi.org/10.31812/psychology.v0i0.7225> (дата звернення: 26.02.2023).
4. Шавель Х. Є. Деякі аспекти харчування студентів : тези. Розвиток фізичної культури та спорту в умовах воєнного стану : матеріали Міжнар. наук. конф. (м. Ченстохова, 5–6 жовт. 2022 р). Ченстохова, 2022. С. 116–119.
5. Barajas M., Frossard F., Trifonova A. Strategies for digital creative pedagogies in today's education. *IntechOpen*. 2019. DOI: <https://doi.org/10.5772/intechopen.80695> (дата звернення: 26.02.2023).
6. Boiko A. Developing students' soft skills : integrating ukraine's non-formal education into the European educational space. *Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education*. 2022. Vol. 26, No. 1. P. 55–64. DOI: <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2022-26-1-55-64> (дата звернення: 26.02.2023).

7. Bugaienko T. Pedagogical conditions of the formation of the individual style of professional activity of future physical culture teachers in the process of pedagogical practice. *Scientific Herald of the Institute of Vocational Education and Training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogy*. 2019. No. 1(18). P. 116–124. DOI: <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2019.18.116-224> (дата звернення: 26.02.2023).
8. Cremin T., Chappell K. Creative pedagogies : a systematic review. *Research Papers in Education*. 2021. Vol. 36, No. 3. P. 299–331. DOI: <https://doi.org/10.1080/02671522.2019.1677757> (дата звернення: 26.02.2023).
9. Darius, P.S.H., Gundabattini E., Solomon D.G. A survey on the effectiveness of online teaching–learning methods for university and college students. *Journal of the Institution of Engineers (India) : Series B*. 2021. Vol. 102. P. 1–10. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40031-021-00581-x> (дата звернення: 26.02.2023).
10. Devadze A., Gechbaia B. Education of the future: an analysis of definitions (literary review). *Futurity Education*. 2022. Vol. 2, No. 1. P. 4–12. DOI : <https://doi.org/10.57125/FED/2022.10.11.19> (дата звернення: 26.02.2023).
11. Developing, validating, and implementing a tool for measuring the readiness of medical teachers for online teaching post-COVID-19: A multicenter study / S. Hosny et al. *Advances in Medical Education and Practice*. 2021. Vol. 12. P. 755–768. DOI: <https://doi.org/10.2147/AMEP.S317029> (дата звернення: 26.02.2023).
12. Namestiuk S. On the issue of teaching psychological and pedagogical disciplines at universities using immersive technologies. *Futurity Education*. 2022. Vol. 2, No. 2. P. 33–42. DOI: <https://doi.org/10.57125/FED/2022.10.11.27> (дата звернення: 26.02.2023).
13. Ridei N. Analysis of professional competencies in the characteristics of the teacher of the future: global challenges of our time. *Futurity Education*. 2021. Vol. 1, No. 1. P. 22–32. DOI: <https://doi.org/10.57125/FED.2022.10.11.3> (дата звернення: 26.02.2023).
14. Salchegger S., Wallner-Paschon C., Bertsch, C. Explaining Waldorf students' high motivation but moderate achievement in science : is inquiry-based science education the key?. *Large-scale Assessments in Education*. 2021. Vol. 9, No. 14. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40536-021-00107-3> (дата звернення: 26.02.2023).
15. Transition from online to face-to-face education after COVID-19: The benefits of online education from students' perspective / C.E. Stoian, M.A. Fărcașiu, G.-M. Dragomir, V. Gherheș. *Sustainability*. 2022. Vol. 14, No. 19, 12812. DOI: <https://doi.org/10.3390/su141912812> (дата звернення: 26.02.2023).
16. Survey on online and distance learning – results. *SchoolEducationGateway*. 2020 URL: <https://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/viewpoints/surveys/survey-on-online-teaching.htm> (дата звернення: 26.02.2023).
17. Velegurin V., Kyunkrikova I., Mueva A. Development Of Students Valeological Culture. *Social and Cultural Transformations in the Context of Modern Globalism* / ed. by M. M. Betilmerzaeva. Vol 76. European Proceedings of Social and Behavioural Sciences. Future Academy, 2019. P. 2352-2359. DOI: <https://doi.org/10.15405/epsbs.2019.12.04.314> (дата звернення: 26.02.2023).